

Problem odnosa vjere i iskustva u teologiji W. Kaspera

DAVOR VUKOVIĆ*

UDK: 234.2 Kasper, W.

Izvorni znanstveni rad

Primljeno:

8. travnja 2013.

Prihvaćeno:

8. travnja 2013.

Sažetak: U ovomu radu želimo analizirati pitanje odnosa između vjere i iskustva u teološkoj misli Waltera Kaspera. U suvremenom svijetu kršćanska vjera nalazi se u dubokoj krizi. Riječ je, međutim, i o krizi vjere uopće, kao i o situaciji relativizma, sekularizma i ateizma koji obilježavaju suvremeni svijet. U takvom ambijentu kršćanska vjera sve je manje povezana s ljudskim iskustvom. Vjera, međutim, koja ne bi bila utemeljena na iskustvu postaje izvanjski dodatak životu i kao takva beznačajna. Kasper stoga ulazi u analizu pojma iskustva, ukazujući na njegovu izvornu povijesnu dimenziju. Iskustvo se uvijek ostvaruje povijesno i konkretno, u napetosti između objektivne stvarnosti i subjektivnoga doživljaja. Kršćanska je vjera, na tom tragu, također bitno povijesna. Ona se rađa i prenosi u povijesti, u dodiru sa živim i konkretnim iskustvom. Njemački teolog stoga ističe kako obnova kršćanske vjere mora polaziti od povijesnih, svakodnevnih ljudskih iskustava. U suvremenom svijetu moguće je ponovno ostvariti iskustvo vjere, ali ne u nekakvom apstraktnom smislu, već upravo u, sa i po iskustvima koje čovjek ostvaruje u svakodnevnom životu. Unutar povijesnih ljudskih iskustava, osobito unutar iskustva konačnosti, ograničenosti i smrtnosti, otvara se prostor za iskustvo vjere. Put prema obnovi vjere jest i u ozbiljnom uzimanju u obzir temeljnih egzistencijalnih pitanja, kao i u čitanju znakova vremena, te u dijalogu sa suvremenim svijetom, pa i s ateizmom i sekularizmom.

Ključne riječi: vjera, iskustvo, povijesnost, povijest, kriza, suvremeni svijet, ateizam, relativizam.

Uvodna misao

Fenomen vjere spada među stvarnosti koje obilježavaju čovjeka i njegov hod tijekom čitave ljudske povijesti. Već

* Dr. sc. Davor Vuković, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, P. Preradovića 17, 31400 Đakovo, Hrvatska, dav.vuk@gmail.com

od drevnih oblika ljudskih vjerovanja u božanska svojstva kozmičkih sila, sve do vjerovanja u velikim i složenim religijskim sustavima, vjera je prisutna kao sastavni dio postojanja pojedinca i zajednice. U uskoj povezanosti s vjerom stoji stvarnost ljudskog iskustva. U temelju vjerovanja stoji određeno iskustvo koje može biti raznoliko, ali uvijek iskustvo: straha, ograničenosti, smrtnosti, ljubavi. Vjera je tako uvijek povezana s određenim iskustvom, ma koliko složen i raznolik bio iskustveni svijet. U suvremenom dobu, međutim, uočavamo fenomen rascjepa između vjere i iskustva, odnosno razdvojenost između kršćanske vjere, s jedne, i ljudskoga iskustva, s druge strane.

U ovomu radu želimo promišljati o vjeri i o njezinu odnosu prema ljudskom iskustvu, analizirajući misao njemačkoga teologa Waltera Kaspera¹. No, prije nego se posvetimo njegovoj viziji odnosa između vjere i iskustva, želimo ukazati na suvremeni kontekst u kojemu se danas nalazi kršćanska vjera.

1. Kriza vjere u suvremenom svijetu

Kada govorimo o temi kršćanske vjere u suvremenom svijetu, valja spomenuti temeljni i opći fenomen s kojim se susrećemo gotovo na svim razinama: to je fenomen krize u kojoj se danas nalaze čovjek i svijet. Susrećemo se i govorimo o različitim oblicima krize: o ekonomskoj krizi, o gospodarskoj krizi, o političkoj krizi, o krizi obitelji, identiteta, morala, o krizi istine, pa i o krizi vjere.

Kada pak govorimo o krizi vjere, ne radi se samo o krizi kršćanske vjere, nego i o krizi vjere u širem smislu. Tu mislimo na krizu vjere u institucije, o krizi vjere u ljude, krizi vjere u poštenje, itd. Mogli bismo reći da se radi o krizi vjere u suvremenom svijetu, ne samo u teološkom, već i u antropološko-kulturalnom smislu.

Riječ kriza, međutim, nije nužno uvijek pojam s negativnim značenjem. U svojem izvornom značenju riječ kriza ne znači jednostavno slom ili katastrofu, već označava situaciju promjene u kojoj valja zauzeti novi stav i donijeti odluku². U

¹ Walter Kasper rođen je 5. svibnja 1933. godine u Heidenheimu, u Njemačkoj. Završio je studij teologije na Sveučilištu u Tübingenu i u Münchenu. Zaređen je 1957. godine za katoličkoga svećenika. Od 1964. g. predavao je dogmatsku teologiju na Sveučilištu u Münsteru, a kasnije i na Sveučilištu u Tübingenu. Imenovan je biskupom 1989. g. i postaje pastirom biskupije Rottenburg-Stuttgart. Godine 1999. imenovan je predsjednikom Papinskoga vijeća za promicanje jedinstva kršćana, a 2001. g. uvršten je u kardinalski zbor. Bivši je član Međunarodne teološke komisije, urednik poznatog *Lexikon für Theologie und Kirche*. Širokog je teološkoga interesa i autor brojnih znanstvenih radova, knjiga, članaka. Jedan je od najpoznatijih i najprevođenijih živućih katoličkih teologa.

² Grč. *krísis* – raspra, prijedpor, pravda, svađa; odluka; prosuđivanje, sud, odredba. Usp. B. KLAIĆ, *Rječnik stranih riječi*, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1980., str. 755. Unutar našega konteksta, riječ kriza ima značenje odluke, prosuđivanja, vremena novih mogućnosti.

tom smislu, Kasper ukazuje da krizu valja pojmiti kao izazov, štoviše kao *kairos*, odnosno kao situaciju koja nam je dana od Boga i s kojom se, kao takvom valja suočiti³. U suvremenoj kulturi i načinu življenja, dakle, potrebno je ozbiljno se suočiti sa situacijom krize kršćanske vjere, te općenito sa situacijom krize vjere u Boga i vjere Bogu, odnosno s gubitkom obzorja transcendentnosti u postmodernoj.

Suvremenu misao, osim krize vjere, duboko obilježava i kriza metafizike⁴, odnosno činjenica da se više ne prihvaćaju objektivne istine i posljednji temelji zbilje. Riječ je o gubitku povjerenja u mogućnost jedne zaokružene i cjelovite vizije stvarnosti. Živimo u vremenu rascjepkanoga, odnosno fragmentiranoga znanja⁵, puna nesigurnosti i nejasnoća. Spoznaja je tako lišena sigurnosti, stabilnosti i sveobuhvatnoga horizonta. Drugim riječima, završeno je doba *jake* misli i apsolutnih istina te živimo u vremenu *slabe* misli i radikalne povijesnosti⁶. U takvom se kontekstu smješta i suvremena teološka misao i njezin razvoj.

2. Suvremeni relativizam i ateizam

Svjedoci smo nadalje i sveprisutnoga relativizma, odnosno stanja duha kojim je obilježen suvremeni svijet. Riječ je o različitim oblicima relativizma na kulturalnom, duhovnom, intelektualnom, etičkom, moralnom i religijskom polju. Za relativizam ne postoje objektivne i univerzalno vrijedne istine, nego je sve relativno, parcijalno, ograničeno i, za posljedicu, svatko ima svoju istinu. Papa Benedikt XVI. u tom smislu ističe kako živimo u socijalnom i kulturalnom kontekstu koji istinu

---

³ Usp. W. KASPER, *Servitori della gioia. Esistenza sacerdotale – servizio sacerdotale*, Queriniana, Brescia, 2007., str. 10.

⁴ Usp. A. MOLINARO, *Metafisica e ermeneutica in dialogo*, u: *Ermeneutica e metafisica. Possibilità di un dialogo*, prir. B. Mondin, Città Nuova, Roma, 1996., str. 144.-145.; usp. A. PIERETTI, *Epistemologia contemporanea e problema del fondamento*, u: *Hermeneutica*, 2005., str. 153.-157.

⁵ Radi se o rascjepkanosti znanja u postmodernoj koja niječe bilo kakvu formu racionalnosti koja bi se temeljila na objektivnoj istini. Umjesto traganja za temeljom zbilje – kako bi se mogao razumjeti uzrok stvari i kako bi se pronašla posljednja i definitivna istina, te tako otkrio smisao svijeta i povijesti – postmoderna svoju zadaću ostvaruje u istraživanju konkretne i opipljive stvarnosti, bez univerzalnih pretenzija. Usp. A. PIERETTI, *Epistemologia contemporanea e problema del fondamento*, u: *Hermeneutica*, 2005., str. 153.-154.

⁶ Na toj liniji valja spomenuti da je *slabu misao* (*pensiero debole*) u suvremenoj filozofiji proglasio filozof Gianni Vattimo. On se zapravo nadovezuje na Martina Heideggera, prema kojemu bitak kao stabilna i nepromjenjiva kategorija više ne postoji. Heidegger je tako doveo u pitanje tradicionalno poimanje bitka i mišljenja, istaknuvši radikalnu povijesnost ljudskoga bića i procesa razumijevanja, odnosno konstitutivnu ograničenost ljudskoga bitka i postojanja.

relativizira, za nju ne haje ili je čak odbacuje⁷. Relativizam je, prema papi Benediktu XVI., postao središnjim problemom vjere u ovom našem vremenu. On nipošto nije samo rezignacija pred dubinama istine, već se i pozitivno definira, polazeći od pojmova tolerancije, dijaloga i slobode⁸. Takav je relativizam, dakako, neprihvatljiv za kršćansku vjeru, koja u Isusu Kristu prepoznaje definitivnu, apsolutnu i univerzalnu istinu.

Među fenomenima koji karakteriziraju suvremeni svijet jest i situacija suvremenog ateizma, povezana uz procese sekularizacije i sekularizma. Sekularizacija je načelno pozitivan proces, u jednom vidu i kršćanski utemeljen, ukoliko vodi prema legitimnom razlikovanju između Boga i svijeta te ukoliko predstavlja oslobođenje čovjeka i svijeta od mitskih sila i predodžbi⁹. Sekularizam, naprotiv, jest plod modernog doba i prosvjetiteljskog mentaliteta, te, kao takav, predstavlja negaciju Boga i negaciju odnosa Boga i čovjeka, uspostavljajući radikalnu autonomiju svjetovne stvarnosti.

Suvremeni se ateizam predstavlja kao fenomen mase, koji nije borben i agresivan u odnosu prema Bogu i vjeri, niti je tema određenoga intelektualnog ili ideološkog kruga ljudi, nego se predstavlja kao jedna forma indiferentnog ateizma koji zahvaća široki krug, upravo mase ljudi¹⁰. Drugim riječima, radi se o postmodernom in-

⁷ Usp. BENEDIKT XVI., *Caritas in veritate*, KS, Zagreb, 2009., br. 2. »Naime, ljubav je »logos« koji stvara dija-log(os), a time i komunikaciju i zajedništvo. Pomažući ljudima da iziđu iz svojih subjektivnih mišljenja i dojmova, istina ih privoljuje da uzidu ponad kulturalnih i povijesnih uvjetovanosti i susretnu se u prosuđivanju vrijednosti i biti stvari. Istina otvara i združuje umove u logos ljubavi [...] Bez istine upada se u empirističku i skepticističku viziju života, koja nije sposobna pretočiti se u praksu, jer je ne zanima dohvaćanje vrijednosti, a kadšto upravo ni značenjâ, pomoću kojih bi prosuđivala i usmjeravala.« BENEDIKT XVI., *Caritas in veritate*, KS, Zagreb, 2009., br. 4., 9.

⁸ Usp. J. RATZINGER, *Vjera – istina – tolerancija. Kršćanstvo i svjetske religije*, KS, Zagreb, 2004., str. 105.; usp. J. RATZINGER, M. PERA, *Senza radici. Europa, relativismo, cristianesimo, Islam*, Mondadori, Milano, 2004., str. 67.-72., 116.-117. Papa Benedikt XVI. više je puta govorio upravo o *diktaturi relativizma*, za koji ne postoji ništa definitivno i koji niječe postojanje objektivne istine. Usp. BENEDIKT XVI., *Omelia per l'apertura del Conclave*, 18. travnja 2005.; usp. BENEDIKT XVI., *Luce del mondo. Il Papa, la Chiesa e i segni dei tempi. Una conversazione con Peter Seewald*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 2010., str. 79.-91.

⁹ Usp. W. KASPER, *Autonomia e teonomia. Sulla collocazione del cristianesimo nel mondo moderno*, u: W. KASPER, *Teologia e Chiesa*, Queriniana, Brescia, 1989., str. 155.-182.; usp. W. KASPER, *Natura-grazia-cultura. Il significato della secolarizzazione moderna*, u: W. KASPER, *Teologia e Chiesa 2*, Queriniana, Brescia, 2001., str. 205.-224.; usp. C. DOTOLO, *Secolarismo/secolarizzazione*, u: *Dizionario teologico enciclopedico*, Piemme, Casale Monferrato, 2004., str. 938.; usp. C. DOTOLO, *La teologia fondamentale davanti alle sfide del »pensiero debole« di G. Vattimo*, Libreria Ateneo Salesiano, Roma, 1999., str. 241.-255.

¹⁰ Usp. W. KERN, W. KASPER, *Atheismus und Gottes Verborgenheit*, u: *Christlicher Glaube in moderner Gesellschaft 22*, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 1982., str. 32.; Usp. W. KASPER, *Die Gottesfrage heute*, u: E. BRINKMANN, F. E. HÄHN (prir.), *Die Gottesfrage heute*, Ludwig Auer, Donauwörth, 1967., str. 9.-11.

diferentizmu, koji nije zainteresiran za Boga, osobito ne za Boga kršćanske vjere. Kasper ukazuje na opasnost takva indiferentizma prema kojem se čini da iz Boga više ne proizlazi nikakav život, te se, posljedično, za njega zanima sve manje ljudi. Ta indiferentnost daleko je opasnija za vjeru negoli neki militantni ateizam. Gdje se vjera u Boga napada i progoni, tu je Bog još utjecajan i zanimljiv; gdje naprotiv ostavlja ljude ravnodušnima, tu vjera širi još samo mrtvačku dosadu¹¹.

U tom kontekstu ne samo Bog, već i pitanje o Bogu biva proglašeno mrtvim. Naše se doba tako može nazvati *postateističkim* dobom. Kasper ističe kako je suvremeni ateizam, odnosno indiferentizam postao opasnost i prijetnja za samu vjeru. Stvaran i istinit problem vjere danas nije ateizam drugih ili nekakav izvanjski militantni ateizam, već *ateizam vlastitog srca*¹², odnosno ateizam koji izlazi iz čovjekove nutrine, iz dubine srca i koji se, kao takav, tiče i samih kršćana vjernika.

Pojam *Bog*, stoga je za mnoge danas postao termin koji ništa ne govori, koji se ne tiče konkretne stvarnosti u kojoj se živi, pojam koji ne nalazi mjesto u kontekstu ljudskog iskustva. Čini se da naš govor o Bogu, a još više naš pokušaj govorenja s Bogom jednostavno odlazi u prazno¹³. U takvoj situaciji suvremenoga *unutarnjeg* ateizma, ali i sveprisutnog sekularizma i relativizma, kršćanska vjera sve je manje povezana s čovjekovim iskustvom i konkretnom, svakodnevnom životnom situacijom. A bez te egzistencijalne povezanosti s ljudskim iskustvom, kršćanska vjera postaje tek tradicionalni ukras i izvanjski dodatak životu, svedena na beznačajnost.

3. Rascjep između vjere i iskustva

U svjetlu navedenih suvremenih pojava Kasper je u svojoj teološkoj misli istaknuo važnost suočavanja s krizom vjere i s pitanjem povezanosti vjere i iskustva. Među izazovima pred kojima stoji kršćanska teologija osobito se ističe fenomen rascjepa između vjere i iskustva. S jedne strane postoji konkretna povijesna stvarnost u kojoj se živi i ostvaruje ljudsko iskustvo, stvarnost koja ima svoje simbole i slike unutar kojih se razumijeva, a s druge strane, stoji kršćanska vjera udaljena od svakodnevnog čovjekova iskustva, izgubljena u svojim pojmovima i simbolima. Riječ je, naime, o bolnom jazu između svakodnevnog iskustva suvremenog čovjeka i kršćanske vjere koja, čini se, više ne dotiče čovjeka u njegovoj svakodnevici niti mu

¹¹ Usp. W. KASPER, Ima li Bog još smisla?, u: *Bogoslovska smotra* 1-2(1990.), str. 1.

¹² Usp. W. KASPER, Die Theologie angesichts des heutigen Atheismus, u: *Gott-frage und moderner Atheismus*, Regensburg, 1974., str. 73.; usp. W. KASPER, Il nostro rapporto con Dio di fronte all'idea divina che cambia, u: J. BLANK, W. KASPER, M. MACHOVEC, H. ZAHRT, F. PUSTET (prir.), W. KASPER, *Fede e storia*, Queriniana, Brescia, 1993., str. 98.

¹³ Usp. W. KASPER, Possibilità dell'esperienza di Dio, oggi, u: W. KASPER, *Fede e storia*, Queriniana, Brescia, 1993., str. 118.; usp. W. KASPER, *Il Dio di Gesù Cristo*, Queriniana, Brescia, 1984., str. 98.

može nešto ponuditi. Na tom tragu govori papa Pavao VI. u apostolskom nagovoru *Evangelii nuntiandi*: »Nema dvojbe da je rascjep između evanđelja i kulture drama našeg vremena.«¹⁴ Drama rascjepa između evanđelja i kulture, vjere i iskustva, Krista i suvremenoga svijeta stoji pred kršćanskom vjerom i teologijom kao ozbiljan izazov.

Jedan od putova izlaza iz krize vjere jest u ozbiljnom shvaćanju svakodnevnog ljudskoga iskustva. Put obnove, u tom smislu, mora početi od konkretnog i svakodnevnog iskustva suvremenog čovjeka te ne smije ostati na razini apstraktnih formulacija i tvrdnji. Kršćanska ponuda nikada nije nekakav čist metafizički ili apstraktni odgovor, nego ponuda smisla utemeljena u povijesnom i konkretnom događaju Božje objave, tj. u konkretnom iskustvu Boga koji se objavio u povijesti.

Dakako da ovakav pristup ne znači apsolutiziranje pojedinih individualnih iskustava niti svodenje kršćanske vjere na iskustvo suvremenog čovjeka. Riječ je, naime, o pristupu koji želi ukazati na izvornu bit kršćanske vjere koja upravo ima za cilj dodirnuti čovjeka u njegovoj konkretnoj situaciji i u njegovu iskustvu te mu tako pružiti unutarnju snagu i dati smisao unutar njegove povijesne situacije i egzistencije.

Jer, vjera koja ne bi imala uporište u konkretnom čovjekovu iskustvu postala bi vjera koja ništa ne govori i ništa ne daje, te bi, kao takva, bila beznačajna. Naime, vjernik kršćanin danas, u svojem svakodnevnom povijesnom iskustvu, nalazi sve manje znakova božanske prisutnosti. Vjera tako stoji pred opasnošću da postane apstraktna (nepovijesna) nadstruktura i nekakav umjetni dodatak životu, a ne stvarnost koja oblikuje, ispunjava i prožima ljudsku egzistenciju¹⁵.

Kada govorimo o pitanju o Bogu i o poimanju Boga, kao i o pitanju iskustva, potrebno je vratiti se na početak procesa razumijevanja¹⁶. Kao i svaka spoznaja, tako i spoznaja Boga zahtijeva iskustvenu podlogu. Eventualni dokazi o Božjemu postojanju postaju smisleni i razumljivi samo ako imaju svoj temelj u iskustvu, inače ostaju apstraktni i ne govore ništa¹⁷.

U suvremenom svijetu pak nailazimo na nesposobnost, bilo na intelektualnom području, bilo na planu konkretnoga svakodnevnog života, integriranja službene doktrine vjere sa svakodnevnom stvarnošću ljudskog iskustva. Ova temeljna egzistencijalna poteškoća, koja se očituje u nemogućnosti razumijevanja kršćanske

¹⁴ PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi*, KS, Zagreb, 2000., br. 20.

¹⁵ Usp. W. KASPER, *Introduzione alla fede*, Queriniana, Brescia, 2003., str. 32.

¹⁶ Usp. W. KASPER, *Il Dio di Gesù Cristo*, str. 114.

¹⁷ Usp. *isto*, str. 114.

vjere, stvara lom i rascjep između doktrine i iskustva vjere u Boga¹⁸. Tako dolazimo do nestanka iskustva Boga u suvremenom svijetu, te se naša sposobnost iskustva ograničava gotovo isključivo na ono što se može osjetiti osjetilima, na područje stvarnosti koje se može izmjeriti i dokazati, učiniti i ostvariti svojim vlastitim djelovanjem¹⁹. Istinit i stvaran problem jest u pitanju kako je moguće, polazeći od stvarnosti našega ljudskog iskustva, ponovno otvoriti put za iskustvo Boga, odnosno kako se može Boga iznova iskusiti i prepoznati u suvremenom svijetu.

4. Povijesnost iskustva

U težnji da nađi jaz između vjere i iskustva, Kasper nastoji protumačiti unutarnju dinamiku iskustva kao i značaj povijesnosti za iskustvo. Teologija naime ima zadaću pojasniti narav iskustva koje vodi prema iskustvenoj vjeri, te prema smislenom i razumljivom govoru o Bogu²⁰. Svakako valja istaknuti da su vjera i iskustvo složene i zamršene stvarnosti, samim time što su pojam iskustva i pojam vjere višeslojni i višeznačni pojmovi²¹.

Kasper stoga ulazi u etimološku analizu pojma iskustvo. U njemačkom jeziku pojam *erfahren* znači istražiti i upoznati neku stvar kroz hod, vožnju (*fahren*), odnosno kroz lutanje i putovanje (*wandern*). Iskusan čovjek, koji ima *iskustva*, jest čovjek koji je putovao i koji poznaje svijet jer ga je posjetio i osjetio, odnosno koji je ostvario *iskustvo*²². Iskustvo, dakle, upućuje ne samo na neko teoretsko, već i na praktično znanje, stečeno u povijesnom odnosu sa stvarima, s osobama, sa svijetom²³.

Na tom tragu naš autor donosi razumijevanje iskustva prema Aristotelu, koji je razlikovao iskustvo od obične osjetilne percepcije. Iskustvo je, prema grčkom filozofu, koncentracija mnogih sličnih percepcija. Zajedničke i opće percepcije ostaju i oblikuju svojevrsnu shemu, odnosno sliku. Iskustvo je, prema tomu, sinteza naših percepcija²⁴. Ovdje se radi o povijesnoj dimenziji iskustva. Drugim riječima, po-

---

¹⁸ Usp. W. KASPER, *Possibilità dell'esperienza di Dio*, oggi, u: W. KASPER, *Fede e storia*, Queriniana, Brescia, 1993., str. 117.

¹⁹ Usp. W. KASPER, *Il Dio di Gesù Cristo*, str. 98.

²⁰ Usp. W. KASPER, *Possibilità dell'esperienza di Dio*, oggi, str. 118.-121.

²¹ Prema H. G. Gadameru, pojam iskustva pripada jednom od najsloženijih filozofskih pojmova: »Der Begriff der Erfahrung scheint mir – so paradox es klingt – zu den unaufgeklärtesten Begriffen zu gehören, die wir besitzen.« H. G. GADAMER, *Wahrheit und Methode. Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik*, J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen, 1960., str. 329.

²² Usp. W. KASPER, *Verkündigung als Provokation*, u: W. KASPER, *Glaube und Geschichte*, Matthias-Grünwald, Mainz, 1970., str. 233.; usp. W. KASPER, *Il Dio di Gesù Cristo*, str. 117.

²³ Usp. W. KASPER, *Possibilità dell'esperienza di Dio*, oggi, str. 122.

²⁴ Usp. *isto*, str. 122.-123.

vijesnost iskustva znači da iskustvo nije tek subjektivna i trenutna percepcija. Naprotiv, iskustveno znanje proizlazi od povijesnoga, konkretnoga i kontinuiranoga odnosa s realnim, kao i iz činjenice da određeni utisci, percepcije i njihove interpretacije bivaju kontinuirano potvrđene. Za iskustvo je, dakle, od presudna značaja povijesno događanje i oblikovanje. Iskustvo je također usko povezano i s memorijom pojedinca i zajednice. Ta se pak povezanost, prema grčkom autoru, najbolje očituje u jeziku određene zajednice koji je mjesto kolektivne memorije i u kojem se nalazi pohranjeno iskustvo zajednice²⁵. Uočavamo dakle važnost povijesnosti, memorije i jezika za iskustvo.

Na ove Aristotelove misli bitno se nadovezuje i naš autor. On ističe kako ljudsko iskustvo nikad nije samo individualne naravi, nego posjeduje socijalnu dimenziju, koja se očituje osobito u jeziku. U tom smislu zajednica, tradicija i jezik predstavljaju temeljna mjesta za povijesno ostvarenje iskustva. Naša iskustva, drugim riječima, nikad se ne rađaju iz nekakve praznine ili ništavila već nastaju u susretu s iskustvima koja su drugi prije nas ostvarili i nama prenijeli. Radi se o jednom dinamičnom, živom odnosu iskustva pojedinca i povijesnih iskustava koja su akumulirana u jeziku, kulturi, tradiciji i nama povijesno predana²⁶. Drugim riječima, zajednica, jezik i tradicija predstavljaju prostore povijesnoga ostvarenja iskustva.

U analizi iskustva razlikujemo nadalje objektivnu i subjektivnu dimenziju. Objektivnu dimenziju iskustva predstavlja sam objekt (realna datost) određenoga iskustva. Iskustvo, međutim, nikada ne može biti apsolutno, čisto objektivno iskustvo. Ono se, drugim riječima, ne može reducirati na objektivističko shvaćanje iskustva. Iskustvo nije samo ono što se može eksperimentalno dokazati i provjeriti. Kasper ističe kako »mi stvarnost nikad ne doživljavamo kakva je u sebi, već uvijek kao stvarnost koja ima za nas određeno značenje. Objektivno iskustvo, dakle, i njegova interpretacija nikada se ne mogu potpuno razlučiti.«²⁷ Svaku spoznaju i znanje, u tom smislu, prati tumačenje, odnosno interpretacija, pa i kada je riječ o *potpuno objektivnim* prirodnim znanostima. Spoznaja i interes, naime, intimno su povezani²⁸. Interes i

²⁵ Usp. W. KASPER, *Il Dio di Gesù Cristo*, str. 119.

²⁶ Usp. W. KASPER, *Verkündigung als Provokation*, str. 234.

²⁷ W. KASPER, *Il Dio di Gesù Cristo*, str. 118.

²⁸ Usp. W. KASPER, *Possibilità dell'esperienza di Dio*, oggi, u: W. KASPER, *Fede e storia*, Queriniana, Brescia, 1993., str. 125. Spoznaja je, dakako, usko povezana i s iskustvom. Spoznaja je, pojašnjava Kasper, složen i vitalan proces, koji ne predstavlja samo intelektualnu radnju već zahvaća cijeloga čovjeka, odnosno uključuje osobnu dimenziju koja pretpostavlja iskustvo. Spoznaja se, ipak, razlikuje od iskustva zato što je svjesna svoje zahvaćenosti zbiljom. Spoznaja je refleksivna, to jest vraća se od spoznajnoga objekta k sebi i toga je svjesna (premda ni iskustvo nije tek puka percepcija, već sadrži refleksivni moment). Spoznaja pretpostavlja, dakle, relativnu neovisnost od objekta koji spoznaje i tako je direktno povezana sa slobodom. Riječ je ovdje zapravo o intimnoj povezanosti između slobode i spoznaje: spoznaja se ostvaruje u slobodi. Usp. W. KASPER, *Il Dio di Gesù Cristo*, str. 142.-143.

subjektivna interpretacija nužno prate iskustvo i spoznaju kao njihov konstitutivni dio. Čista i apsolutna objektivnost stoga je nemoguća i predstavlja iluziju.

Kritika objektivističkog pojma iskustva ne smije pak voditi reduciranju pojma iskustva na subjektivni doživljaj ili osjećaj. Iskustvo nikad nije samo subjektivan događaj, premda uvijek uključuje subjektivnost. Subjektivni vid iskustva odnosi se upravo na čovjekov aktivni interpretativni angažman u procesu ostvarivanja iskustva, pa i posljedično, u procesu spoznaje i razumijevanja. Ljudsko povijesno iskustvo predstavlja, dakle, sintezu subjektivnog i objektivnog koja se ostvaruje u povijesti.

Iskustvo se, prema Kasperu, ne može svesti ni na posve objektivan, a ni na posve subjektivan čin, budući da uključuje oboje: objektivno događanje i subjektivnu percepciju. Iskustvo je rezultat spajanja objektivne datosti i subjektivnoga odnosa, odnosno spoj objektivne stvarnosti i subjektivne interpretacije koja se posljedično ostvaruje u riječima, simbolima i pojmovima²⁹. U tom smislu, iskustvo je uvijek povijesna stvarnost.

Uočavamo kako se kod Kaspera radi o pojmu iskustva shvaćenu u povijesnom okviru. Iskustvo je rezultat povijesnoga spajanja između svijeta i čovjeka, između objektivne stvarnosti i subjektivne interpretacije, koja se realizira u jeziku, simbolima i pojmovima. Ljudsko iskustvo, kao takvo, ima dijalektičku strukturu, te se ostvaruje povijesno i konkretno.

Njemački teolog, međutim, ukazuje da osim naših neposrednih i direktnih iskustava, ostvarujemo i posredna iskustva, indirektna iskustva *u, sa i po* našim iskustvima, odnosno iskustva *sa/po* našim iskustvima (*Erfahrungen mit unseren Erfahrungen*)³⁰. U tim posrednim iskustvima, mi *u, sa i po* (*in, mit, und unter*) našim neposrednim iskustvima ulazimo u dublju dimenziju onoga što možemo iskusiti, odnosno stječemo dublja iskustva.

Ova iskustva *u, sa i po* našim iskustvima jesu iskustva konačnosti, ograničenosti, nesavršenosti našeg bitka, to su iskustva naše ljudske patnje i naše smrtnosti³¹. U konačnici, iskustvo koje ostvarujemo *u, sa i po* našem svakodnevnom iskustvu jest iskustvo konačnosti i otajstvenosti našeg iskustva. U tom se području otvara put prema religioznom iskustvu. Religiozno iskustvo nije neposredno, nego posredno iskustvo koje ostvarujemo *u, sa i po* našim svakodnevnim povijesnim iskustvima. Ne radi se dakle o jednom među ostalim ljudskim iskustvima, već o temeljnom

²⁹ Usp. W. KASPER, *Il Dio di Gesù Cristo*, str. 118.-119.

³⁰ Usp. *isto*, str. 120.-121. Mi, ističe Kasper, *u, sa i po* neposrednim iskustvima ostvarujemo, u biti, najdublja iskustva. Upravo u tom prostoru otvara se put iskustvu Boga. Usp. W. KASPER, *Il Dio di Gesù Cristo*, str. 120.-121.

³¹ Usp. *isto*, str. 121.

iskustvu usred ostalih naših iskustava, o iskustvu koje usmjeruje i vrjednuje svako naše iskustvo³².

Kasper ističe kako religiozno iskustvo pogađa čovjeka u jezgri njegova bića, te dotiče sve dimenzije ljudske egzistencije i sve vidove čovječstva. Ono se događa u srcu i ima posljedicu za čitav čovjekov život. Iskustvo Boga moguće je, dakle, ponovno ostvariti, ali ne u nekakvu apstraktnom smislu, izdvojenom od svakodnevnih povijesnih iskustava, već upravo *u, sa i po* iskustvima koje čovjek ostvaruje u svakodnevnom životu. Mogli bismo reći, na tom tragu, kako nijedno ljudsko iskustvo nije nebitno, usputno ili zanemarivo, već je važno i dragocjeno, jer se tiče samog čovjeka, i kao takvo, predstavlja potencijalni put da se *unutar* takva iskustva doživi i iskusi Boga.

5. Povijesnost vjere

Na tragu rečenoga, bitno je također istaknuti iskustveni i povijesni vid vjere. Kršćanska vjera, naime, uvijek ima uporište u iskustvu. Ne radi se ovdje, dakako, o svođenju vjere na pojedinačno iskustvo ili percepciju, već o osobnoj dirnutosti, na subjektivno-iskustvenoj razini, objektivnom datošću vjere. Ukoliko se ne ostvari spajanje između objektivnoga sadržaja Božje objave i subjektivnoga vjerskog prihvaćanja i interpretacije, vjera ostaje apstraktna, nerazumljiva i beznačajna.

Odnos između subjektivnoga i objektivnoga u dinamici iskustva vjere predstavlja povijesni događaj. Božja je objava, prema Kasperu, bitno povijesne naravi. Objava nikad nije čisto objektivno događanje, već se naprotiv ostvaruje u prostoru ljudske vjere i u ambijentu razumijevanja. Objavu se, dakle, ne može razumjeti nego posredstvom ljudskih povijesnih svjedočanstava i interpretacija³³. Ona se događa u povijesti dinamikom odnosa riječi i djela, s jedne strane, te u dinamici odnosa Božjega povijesnog objavljivanja i čovjekova povijesnog odgovaranja u vjeri, s druge strane³⁴.

Uočavamo dakle povijesni vid objave i vjere, njihovu povijesnu dinamiku i događanje, te opasnost razumijevanja vjere u apstraktnom okviru kao prihvaćanja određene

³² Usp. *isto*.

³³ Usp. W. KASPER, *Il mondo come luogo del vangelo*, u: W. KASPER, *Fede e storia*, Queriniana, Brescia, 1993., str. 163.-164.

³⁴ Usp. W. KASPER, *Linee fondamentali di una teologia della storia*, u: W. KASPER, *Fede e storia*, Queriniana, Brescia, 1993., str. 91.; usp. W. KASPER, *Il dogma sotto la parola di Dio*, Queriniana, Brescia, 1968., str. 75.-81. Kasper je očito na tragu Drugog vatikanskog sabora koji objavu promatra u njezinu povijesnom vidu i progovara kako se »raspored objave zbiva djelima i riječima iznutra međusobno povezanim tako da djela što ih je Bog izveo u povijesti spasenja očituju i potkrjepljuju nauku i riječima označene stvari, a riječi razglašuju djela i osvjetljaju u njima sadržano otajstvo.« DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Dei Verbum*, KS, Zagreb, 2008., br. 2.

nih istina, zanemarujući pritom povijesno-događajnu dimenziju. Kršćanska je vjera konstitutivno povijesne naravi, jer se rađa i događa u povijesti, upravo kao plod povijesne Božje objave. Cjelokupno kršćansko spasenjsko događanje ostvaruje se u povijesti, a vjera se rađa i prenosi upravo unutar dinamike povijesnoga svjedočanstva. Na tom tragu Kasper ističe kako kršćanin ne susreće Boga ni u prirodi, ni u dubinama čovjekove duše, već u povijesti³⁵. U povijesno-biblijskoj viziji, dakle, za razliku od kozmološkoga ili antropološkoga shvaćanja, povijest predstavlja prostor u kojemu se može susresti Boga.

Važno je dakako istaknuti da povezivanje vjere, iskustva i povijesti ne znači reduiranje vjere ili njezino relativiziranje. Naš autor naime želi ukazati kako je iskustvo temeljno za vjeru još od početaka povijesne starozavjetne objave, sve do njezina ispunjenja u Novomu zavjetu, u Isusu Kristu. Izrael vjeruje Jahvi ne na temelju apstraktnih dokaza o njegovu božanstvu, već na temelju konkretnih povijesnih iskustava i događaja koji su se odvijali u izraelskoj povijesti³⁶.

Jednako je s vjerom u Isusa Krista koja ne nastaje kao rezultat nekakve spekulacije ili kao proces usvajanja određenih istina, već kao plod povijesnoga iskustva i susreta sa živom i konkretnom osobom Isusa iz Nazareta. Prema Kasperu, osoba Isusa Krista predstavlja ispunjenje starozavjetnih povijesnih obećanja. Novi zavjet predstavlja povijest Boga koji je postao čovjekom i koji je ušao, na definitivan način, u ljudsku povijest. Isus je obnovio starozavjetno obećanje kako će biti s nama do svršetka svijeta (usp. Mt 28,20). Stoga, prema Novomu zavjetu, Boga se može susresti i upoznati samo preko povijesne osobe Isusa Krista³⁷.

Promatrajući, nadalje, samo središte kršćanske vjere, Kristovo uskrsnuće, uočiti ćemo kako je vjera u Isusovo uskrsnuće nastala ne uslijed nekakvih metafizičkih uvida apostola, već na temelju konkretnih iskustava susreta s Uskrsnim. Povijesni i konkretni susreti s Uskrsnim predstavljaju temelj vjere u Kristovo uskrsnuće.

Uočavamo dakle da se središnja stvarnost kršćanske vjere, istina Kristova uskrsnuća i vjera u uskrsnuće, rađa iz konkretnoga i povijesnoga iskustva s Kristom Uskrsnim. Dakako, Kristovo je uskrsnuće događaj objektivne naravi, koji ne ovisi ni o čijem pojedinačnom iskustvu niti je na njega svodiv. Riječ je o jedinstvenom događaju koji u sebi nosi i povijesnu i natpovijesnu, i fizičku i metafizičku, i imanentnu i transcendentnu dimenziju. Ipak, ne možemo previdjeti da se vjera u uskrsnuće dogodila tek na osnovu povijesnih susreta i iskustva s uskrsnim Kristom. Na tom tragu

³⁵ Usp. W. KASPER, *Chiesa e teologia sotto la legge della storia?*, u: W. KASPER, *Fede e storia*, Queriniana, Brescia, 1993., str. 47.

³⁶ Usp. W. KASPER, *Dio nella storia*, u: *Dio oggi*, Queriniana, Brescia, 1969., str. 143.

³⁷ Usp. *isto*.

i vjera svih budućih generacija kršćana rodila se i rađa se u krilu Crkve, na temelju povijesnih svjedočanstava o susretu s Uskrsim.

U kršćanstvu nam, dakle, iskustvo Boga i govor o Bogu dolaze u susret kao dio kršćanske tradicije u koju smo uronjeni. Govor o Bogu stvarnost je koju susrećemo u našoj tradiciji kao mogućnost ljudskoga iskustva. U biti, ne izmišljamo mi govor o Bogu, nego ga susrećemo kao svjedočanstvo iskustva koje nas poziva i koje nam se nudi³⁸. Kršćanska vjera stoga nikada nije apstraktna ili čisto idejna vjera, odvojena od živoga iskustva i povijesti. Ona je duboko uronjena u ljudsku povijest. Upravo zato, među temeljnim zadaćama teologije i Crkve, stoji potreba ponovnoga pronalaska povezanosti između objave i osobnoga iskustva vjere.

6. Iskustvo – put prema obnovi vjere

U središtu Kasperove misli stoji uvjerenje kako Božja objava i kršćanska vjera, odnosno cjelokupno kršćansko spasenjsko otajstvo, izvorno predstavljaju jedinstveno, živo i dinamično događanje koje ima svoje mjesto u povijesti i u horizontu ljudskoga iskustva. Objava i vjera stoga nikad nisu čisto metafizičke datosti, već su uronjene u ambijent povijesti i prostor ljudskoga iskustva. Povijesnost, drugim riječima, predstavlja konstitutivnu dimenziju kršćanske vjere, te kao takva, ozbiljno uzima u obzir ljudsko iskustvo.

Možemo stoga reći da je Kasperovo temeljno uvjerenje da put obnove vjere i teologije polazi od Božje povijesne objave, s jedne strane, i od čovjekove povijesne smještenosti, s druge strane. Upravo u tom području konkretne povijesne situacije otvaraju se temeljna egzistencijalna pitanja o smislu svega, o vječnosti, o božanskom, o totalitetu stvarnosti, te se unutar tih egzistencijalno-iskustvenih propitkiivanja otvara prostor dubini i širini kršćanske vjere.

Jedan od putova obnove kršćanske vjere jest, dakle, u pokušaju ponovnoga spajanja kršćanske vjere, njezinih istina i sadržaja sa svakodnevnim našim iskustvima i egzistencijalnim pitanjima. Suvremena teologija u tom smislu, kako smo i vidjeli, ukazuje da je u teološkom promišljanju iznimno važno ozbiljno uzeti u obzir znakove vremena, svakodnevne ljudske situacije, pitanja o smislu, kao i iskustva suvremenoga čovjeka. Na tom tragu je i *Gaudium et spes* koji stavlja čovjeka i svijet u središte svojega izlaganja³⁹. Zadaća Crkve jest nastavljati, pod vodstvom Duha Tješitelja, djelo samoga Krista. Da bi mogla izvršavati tu zadaću, dužnost joj je da u

³⁸ Usp. W. KASPER, *Possibilità dell'esperienza di Dio*, oggi, u: W. KASPER, *Fede e storia*, Queriniana, Brescia, 1993., str. 127.

³⁹ Usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Gaudium et spes*, *Pastoralna konstitucija o Crkvi*, KS, Zagreb, 1993., br. 3.

svako vrijeme ispituje znakove vremena i tumači ih u svjetlu evanđelja. Potrebno je stoga upoznati i shvatiti svijet u kojemu živimo, njegova očekivanja i težnje⁴⁰.

Potrebno je, nadalje, ozbiljno uzeti i temeljna egzistencijalna pitanja koja postavlja čovjek u ovoj našoj suvremenoj situaciji. To su pitanja koja, kako svjedoči *Nostra aetate*, kako nekada tako i danas, duboko uzbuđuju ljudska srca: što je čovjek, što je smisao i cilj našega života, što je dobro, a što grijeh, odakle boli i zašto, koji put vodi do istinske sreće⁴¹. Slično govori i papa Ivan Pavao II. u *Fides et ratio*, ukazujući na glavna pitanja kojima je obilježen ljudski život: Tko sam ja? Odakle dolazim? Kamo idem? Zašto ima zla? Što nam ostaje nakon ovoga života?⁴² Riječ je, dakle, o egzistencijalnim pitanjima koja izviru iz temeljnih i graničnih ljudskih iskustava i koja, kao takva, kršćanska vjera i teologija ozbiljno moraju uzeti u obzir. U susretu ovih pitanja i iskustava, s jedne strane, te sadržaja kršćanske vjere s druge strane, otvara se mogućnost novoga iskustva Boga i obnove životnosti kršćanske vjere.

Upravo granične životne situacije i iskustva, kao i temeljna egzistencijalna pitanja, na koja čovjek ne nalazi odgovor u horizontu opipljivoga i dokazivoga, otvaraju čovjekovo srce za moguće iskustvo transcendentnosti i božanskog. Zato je bitno, unutar teološkoga i kršćanskoga propitkivanja o obnovi vjere, ozbiljno uzeti u obzir konkretno čovjekovo iskustvo i situaciju.

Jedan od putova obnove teologije, pa i same kršćanske vjere, jest u dijalogu. Naime, teologija ne može adekvatno razviti svoja pitanja i dati odgovore ako ne vodi računa o događanjima u svijetu i ako ne čita znakove vremena. S ateizmom i sekularizmom, prema Kasperu, potrebno je uspostaviti konstruktivan dijalog⁴³. Teologija mora biti pozorna te znati vrjednovati ljudsku konkretnu stvarnost, pitanja i iskustvo, otkrivati pozitivne elemente kako bi našla put za obnovljen i odgovoran govor o Bogu. Naravno, stav dijaloga teologije sa sekularizmom i ateizmom ne znači odricanje od vlastite vjere i vlastite misli, nego potragu za novim putovima i izričajima, koji će omogućiti prikladan i razumljiv govor o Bogu u svijetu, koji je danas upravo shvaćen pod povijesnim vidom.

⁴⁰ Usp. isto, br. 3-4.

⁴¹ Usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Nostra aetate, Deklaracija o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama*, KS, Zagreb, 1993., br. 1.

⁴² Usp. IVAN PAVAO II., *Fides et ratio*, KS, Zagreb, 1999., br. 1.

⁴³ Usp. W. KERN, W. KASPER, *Atheismus und Gottes Verborgenheit*, u: *Christlicher Glaube in moderner Gesellschaft* 22, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 1982., str. 34.-37.; usp. W. KASPER, *Die Gottesfrage heute*, u: E. BRINKMANN, F. E. HÄHN (prir.) *Die Gottesfrage heute*, Ludwig Auer, Donauwörth, 1967., str. 26.-28.

Prema našem autoru dijalog je važan jer se i u ateističkoj kritici Boga mogu pronaći pozitivni elementi koji vode od pretpostavke do govora o Bogu⁴⁴. Sekularizam i ateizam često odbacuju sliku Boga shvaćena kao idola, odnosno Boga koji ima ulogu zatvaranja spoznajnih rupa našega razuma⁴⁵. U tom smislu suvremeni ateizam i sekularizam, u određenom vidu, predstavljaju potragu za Bogom koji je *autentičniji bog*, a ne tek neki *deus ex machina* koji dolazi kao rješenje i dodatak tamo gdje razum i znanost nailaze na granice. Ateizam i sekularizam stoga predstavljaju ne samo prijetnju, već i izazov za kršćansku vjeru i teologiju.

Jednako je važno obnoviti spoznaju da u središtu kršćanstva stoji živa i povijesna osoba Isusa Krista. Kršćansku vjeru, dakle, ne čini prvotno skup pravila i propisa, pa ni zbir vjerskih istina, već prije svega Isus Krist, koji je živ te je kao takav prisutan u povijesti i u svijetu, osobito u svojoj Crkvi. Bit je vjere, stoga, u događaju povijesnoga susreta između čovjeka i Boga u Isusu Kristu koji dodiruje ljudsko srce i iskustvo.

Na tomu tragu papa Benedikt XVI. podsjeća na potrebu da se ponovno otkrije put vjere kako bi se sve jasnije iznijela na vidjelo radost i obnovljeni zanos susreta s Kristom⁴⁶. *Godina vjere* nije stoga ništa drugo nego poziv na autentično i obnovljeno vraćanje Gospodinu, jedinom Spasitelju svijeta⁴⁷, poziv na ponovni susret sa živom osobom Isusa Krista i s njegovom ljubavlju. Stoga papa Benedikt XVI. poziva na ponovno otkrivanje radosti vjere i oduševljenja za prenošenje vjere. Jer vjera raste kada se živi kao iskustvo primljene ljubavi i kada se prenosi kao iskustvo milosti i radosti⁴⁸.

I na tragu Papinih promišljanja moguće je uvidjeti važnu dimenziju vjere kao iskustva susreta s Kristom u ljubavi. Vjera koja se živi i prenosi kao iskustvo osobnoga susreta s Bogom postaje djelotvorna i privlačna, te može životu dati snagu i smisao. U tom se smjeru također nazire put obnove kršćanske vjere u postmodernom svijetu.

Zaključna misao

Zaključujući ovo izlaganje o problemu odnosa između vjere i iskustva, mogli bismo reći da se u Kasperovoj teologiji radi o antropološko-egzistencijalno-povijesnom

⁴⁴ Usp. W. KASPER, *Autonomia e teonomia. Sulla collocazione del cristianesimo nel mondo moderno*, u: W. KASPER, *Teologia e Chiesa*, Queriniana, Brescia, 1989., str. 173.-182.; usp. W. KASPER, *Il Dio di Gesù Cristo*, str. 15.-22., 75.-77.

⁴⁵ Usp. W. KASPER, *Introduzione alla fede*, str. 36.

⁴⁶ Usp. BENEDIKT XVI, *Porta fidei*, KS, Zagreb, 2012., br. 2.

⁴⁷ Usp. *isto*, br. 6.

⁴⁸ Usp. *isto*, br. 7.

pristupu problemu vjere i govora o Bogu. Naš autor polazi od čovjeka i uzima ozbiljno u obzir svakodnevno i konkretno ljudsko iskustvo, kao i čovjekova egzistencijalna pitanja i povijesnu smještenost.

Na tragu Kasperovih promišljanja, uočavamo da put prema obnovi vjere i teologije u suvremenom svijetu ne može ostati u okviru kozmoloških argumenta o Božjoj egzistenciji ili unutar apstraktnih teoloških pojmova o Bogu. Teološka metoda u Kasperovoj viziji mora polaziti od povijesnih i konkretnih ljudskih iskustava. Ne radi se ovdje o relativiziranju kršćanske istine i teoloških formulacija vjere, nego o nužnosti njihova adekvatnog interpretiranja i spajanja s iskustvom suvremenoga čovjeka. Bez povezanosti s iskustvom, teološki se pojam nalazi u opasnosti da postane sasvim apstraktan i nerazumljiv. Kasper stoga ističe da je u suvremenoj situaciji stalnih promjena nužno temeljito preispitati sve naše teološke pojmove i formule u njihovoj izvornosti, te u njihovu značenju za konkretnu situaciju vjere danas. Čak su i temeljni teološki pojmovi (kao na primjer, milost, spasenje, grijeh, Bog) postali danas u velikoj mjeri izričaji koji često ništa ne govore, koji su nerazumljivi i kojima manjka uporište u iskustvu. Oni štoviše nalikuju vrijednosti bez pokrića, tj. bez povezanosti sa živim iskustvom vjere i s kršćanskim životom u povijesti⁴⁹.

Prema Kasperu, samo *u, sa i po (in, mit und unter)* našim svakodnevnim povijesnim iskustvima, moguće je doći do obnovljenoga i živoga iskustva Boga, te posljedično, do nove spoznaje i razumijevanja Boga, do obnovljene vjere u Boga. Teološka metoda, stoga, mora polaziti od jednom dogođene Božje objave u povijesti, ali i od konkretnih iskustava ljudi i egzistencijalnih pitanja o smislu, koja se rađaju i razvijaju uvijek u konkretnom i povijesnom kontekstu. Uzimajući ozbiljno u obzir egzistencijalna iskustva i pitanja, govor o Bogu i istine vjere ne će ostati apstraktni i nerazumljivi pojmovi, udaljeni od svakodnevnog života, nego će imati odjek u životu ljudi i moći će voditi obnovi teologije i vjere u suvremenom svijetu.

Svjesni smo kompleksnosti pojmova vjere i iskustva, kao i složenosti njihova međusobnog odnosa. Ipak, možemo zaključiti kako obnova zanosa i žara vjere mora uzeti u obzir svakodnevna ljudska iskustva, njihovu dinamiku i konkretnost. Jer vjera, koja ne bi bila povijesno ostvarena, s iskustvenom podlogom, ostaje apstraktna i neosobna vjera koja životu ne može dati unutarnju snagu i smisao. Vjera nije i ne može biti tek izvanjsko prihvaćanje određene tradicije ili puko obavljanje rituala. Ona želi biti osobna i življena, u dodiru sa svakodnevnim ljudskim iskustvom. U tom *sretnom* spoju vjere i iskustva nalazi se, čini nam se, jedan od putova polaganoga i mukotrpnoga izlaženja iz krize u kojoj se danas nalazi kršćanstvo.

---

⁴⁹ Usp. W. KASPER, *Per un rinnovamento del metodo teologico*, Queriniana, Brescia, 1992., str. 65.-66.

THE PROBLEM OF THE RELATIONSHIP BETWEEN FAITH AND EXPERIENCE IN THE THEOLOGY OF WALTER KASPER

Davor Vuković*

Summary

In this paper, we want to analyze the question of the relationship between faith and experience in the theological thought of Walter Kasper. In the modern world, the Christian faith is in deep crisis. However, it is also a matter of the crisis of faith in general, as well as the situation of relativism, secularism and atheism, which characterize the modern world. In such an environment the Christian faith is less and less associated with human experience. Faith, however, which is not grounded in experience, becomes an external supplement of life and as such is meaningless. Kasper thus enters into the analysis of the concept of experience, pointing to its original historical dimension. Experience is always realized historically and concretely, in the tension between objective reality and subjective experience. Christian faith is, in this sense, also notably historical. It is born and carried in history, in contact with the living and concrete experience. The German theologian, therefore, points out that the renewal of Christian faith must be based on historical, everyday human experience. It is possible to reacquire the experience of faith in the modern world, yet not in some abstract sense but precisely in, with and through the experiences that people acquire in everyday life. Within the historical human experience, especially within the experience of finality, limitedness and mortality, we find open space for the experience of faith. The path to the renewal of faith also includes taking into serious consideration of the fundamental existential questions, the reading of the signs of the times, as well as the dialogue with the modern world, and also with atheism and secularism.

Keywords: *faith, experience, historicity, history, crisis, modern world, atheism, relativism.*

---

* Dr. sc. Davor Vuković, Catholic Faculty of Theology in Đakovo, J. J. Strossmayer University of Osijek, P. Preradovića 17, 31400 Đakovo, Croatia, dav.vuk@gmail.com